

JÓ KORMÁNYZÁS ÉS BÜNTETŐJOG

*Ünnepi tanulmányok Kis Norbert
egyetemi tanár 50. születésnapjára*

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Jó kormányzás és büntetőjog

Ünnepi tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár 50. születésnapjára

Jó kormányzás és büntetőjog

Ünnepi tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár
50. születésnapjára

Szerkesztette
Koltay András és Gellér Balázs

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2022

A kötet szerzői

Ambrus István
Bárányos Bernadett
Budai Balázs Benjámin
Christián László
Cs. Kiss Lajos
Csikány Tamás
Dávid Lilla
Deli Gergely
Elek Balázs
Fejes Zsuzsanna
Filó Mihály
Gellér Balázs
Gellérné Lukács Éva
Gombos Katalin
Hazafi Zoltán
Herke Csongor
Horváth Attila
Hutkai Zsuzsanna
Imre Miklós
Jacsó Judit
Kaiser Tamás
Kiss György Árpád
Klotz Balázs

Klotz Péter
Koller Boglárka
Koltay András
Korpics Márta
Kovács Éva Margit
Kovács Gábor
Krasznay Csaba
Kristó Katalin
Madai Sándor
Máthé Gábor
Méhes Tamás
Németh Imre
Patyi András
Pongrácz Alex
Sántha Ferenc
Sasvári Péter
Szabó Ádám
Tamás András
Téglási András
Varga Zs. András
Vastag Gyula

A borító Veronese (1528–1588) *Jó kormányzás (Il buon governo)* című festményének (1551–1552 között) felhasználásával készült. A kép Rómában, a capitoliumi múzeumokban található.
Forrás: Wikimedia Commons.

© A szerzők, 2022
Szerkesztés © Koltay András, Gellér Balázs, 2022
© A kiadó, 2022
Minden jog védve.

Tartalom

Gellér Balázs
Laudatio | 9

Koltay András
Köszöntés Kis Norbert jubileumára | 15

Ambrus István
A szabálysértési jog tudománya és néhány elvi kérdése | 19

Bárányos Bernadett
Az ügyvédek véleménynyilvánítási joga | 37

Budai Balázs Benjámín
Norbi *et Orbi* | 53

Christián László
A közigazgatási büntetőhatalom, a rendészet és a Nemzeti Köszolgálati Egyetem
a járványkezelés szolgálatában | 55

Cs. Kiss Lajos
Az államtudomány komplexitása és reflexivitása | 67

Csikány Tamás
A ludovikások zalacsányi szép napjai | 85

Dávid Lilla
Gondolatok a kényszermunka szabályozásáról egy tíz évig tartó kizsákmányoló kötelék
kapcsán | 97

Deli Gergely
A kocsma, a birkózók és az állami beavatkozás | 115

Elek Balázs
A kábítószerrel visszaélés törvényi szabályai a nemzetközi és európai egyezmények,
a normavilágosság és a társadalomra veszélyesség tükrében | 129

Fejes Zsuzsanna
A határon átnyúló kormányzás közjogi kihívásai a 21. században | 145

Filó Mihály

A megbízhatósági vizsgálat és az akaratszabadság –
Gondolatok a büntetőjog emberképéről | 159

Gellér Balázs

A hálapénz megítélése az egészségügyben az új szabályozás fényében | 169

Gellérné Lukács Éva

Az Ukrajnából menekülők egészségügyi ellátása Magyarországon –
Pillanatkép 2022 márciusában | 183

Gombos Katalin

Az Európai Unió jogforrásainak kategóriatani problémái | 201

Zoltán Hazafi

Sur la route de la mise en place de la gestion prévisionnelle des ressources humaines:
L'informatisation de la gestion des emplois dans la fonction publique hongroise | 215

Herke Csongor

A letartóztatás gyakorlati kérdései az új büntetőeljárási törvény tükrében | 237

Horváth Attila

A rockzene cenzúrázása Magyarországon a Kádár-rendszer időszakában | 249

Hutkai Zsuzsanna

Uniós támogatások Magyarországon harminc év távlatából | 261

Imre Miklós

Az I. világháború hadigazdálkodásának közjogi alapjai –
Továbbá a háborús gazdaságirányítás néhány jellemzője Magyarországon | 279

Jacsó Judit

A pénzmosás elleni küzdelemről szóló új uniós jogalkotási javaslatcsomag –
Különös tekintettel a Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Küzdelem
Hatóságára | 307

Kaiser Tamás

Komplex problémák és narratívák –
A területi egyenlőtlenség értelmezési keretei az Egyesült Királyságban | 321

Kiss György Árpád

Kapcsolatok egy virtuális világban – Vázlat a munka során átalakuló kapcsolatokról | 337

Klotz Péter

Hatásos, arányos és visszatartó? – Avagy a jogi személlyel szemben alkalmazott büntetőjogi
intézkedések Magyarországon | 349

Koller Boglárka

„Vágyódás az elismerésre” –
Az identitás mint a 21. század társadalomtudományi elemzéseinek kulcsfogalma | 365

Kovács Éva Margit

A közigazgatási oktatási programok munkaerőpiaci relevanciájának vizsgálata –
A hazai felsőoktatási programok áttekintése | 377

Kovács Gábor

Kockázatok és mellékhatások | 397

Krasznay Csaba

Kiberbiztonsági képzések a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen | 407

Kristó Katalin– Klotz Balázs

A nagy tölgyfa asztal új hajtásokat hozott, avagy a közszolgálati továbbképzés elmúlt
tíz évének tíz fontos eredménye | 425

Madai Sándor

A büntetőhatalom jogági hatáiról és azok átlépéséről | 441

Máthé Gábor

A megoldhatatlan felelősségi problematika meghaladása | 453

Méhes Tamás – Korpics Márta

Kihívások és válaszok a felsőoktatásban | 469

Németh Imre

A bűnösségi elv megdöntése | 495

Patyi András

A jogegységipanasz-eljárások gyakorlatának néhány alapkérdése | 511

Pongrácz Alex

„Mert szeretjük a Földünket” – A természettel kapcsolatos felfogás konzervatív olvasata(i) | 527

Sántha Ferenc

Szervezeti felelősség a nemzetközi büntetőjogban? | 537

Sasvári Péter

A 2021-ben nyertes Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesültek empirikus vizsgálata | 551

Szabó Ádám

Római kori vámhivatal Pécsen | 569

Tamás András

A büntetőjog vége(?) | 577

Téglási András

Köszöntő Kis Norbertnek | 585

Varga Zs. András

A közigazgatási jogi norma és a közigazgatási jogi szankció | 587

Vastag Gyula

Érdek és történelem – BME és Corvinus újra együtt? | 601

Bárányos Bernadett*

Az ügyvédek véleménynyilvánítási joga

Kis Norberttel először 2006. január elején egy felvételi interjún találkoztam. Jó emlékként maradt meg a beszélgetés, és nagyon örültem, hogy rám esett a választás. Ő lett a principálisom. Kezdettől fogva felnéztem rá. Egy idő után búcsút intett az ügyvédi hivatásnak, más, fontosabb feladatok vártak rá. A felsőoktatásban, a tudományban és a nemzetközi kapcsolatokban is kimagasló teljesítményt tudhat maga mögött. Továbbra is figyelemmel kísérte a sorsomat. Ez az apró momentum árulkodik arról, hogy milyen is ő. Ha rá gondolok, mindig eszembe jut az empátiája, az óriási tudása és a hihetetlen munkabírása. Kívánom, hogy hosszú évtizedekig hallhassunk Rólad, és forgathassuk újabb könyveidet!

Bevezetés

Az ügyvédek véleménynyilvánítási joga kevésbé tárgyalt terület a magyar jogirodalomban. Miért? Ezen kezdtem el gondolkodni. Magától értetődik-e, hogy az ügyvédek nem vonhatók felelősségre az eljárásban kifejtett véleményük miatt, vagy összetettebb a kérdés. Minél jobban elmélyedtem a témában, annál inkább kirajzolódott egy mátrix, amelyben több síkot kell egymásra vetíteni. A bírói gyakorlatban rögzült egy jogellenességet kizáró ok, amelynek megértéséhez szükséges egy történeti rész. 1990-től jelentőséghez jutnak az alkotmánybírósági határozatok, amelyek alkotmányos dimenzióba emelték az ügyvédséget. Mindemellert figyelembe kell venni az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) esetjogát az ügyvédek véleménynyilvánításával kapcsolatban.

A kezdetek

Az ügyvédi rendtartás tárgyában az 1874. évi XXXIV. törvénycikk 52. §-a világosan rögzítette, hogy „az ügyvéd teljes szólásszabadsággal bir megbízójának

* Adjunktus (Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar).

védelmében, de úgy bíróságok, mint hatóságok előtt mindenkor az 1868. LIV. tc. 118. § rendeleteit az abban foglalt következmények terhe alatt megtartani kötelesek”.¹ A Csemegi-kódex 266. §-a úgy rendelkezett, hogy

„rágalmazás vagy becsületsértés miatt bűnvádi eljárásnak nincs helye: ha a tény vagy gyalázó kifejezés a hatóság előtt folyamatban lévő ügyben, ezen ügyre és az ügyfelekre vonatkozólag, tárgyalás alkalmával, szóval vagy az ügyiratokban állítatik, illetőleg használtatik, vagy ha a becsületsértő következtetések az ügyben felmerülő tényekből vagy körülményekből származtatnak. Ezen intézkedés mindazonáltal nem zárja ki az ügyvéd, illetőleg a közjegyző elleni fegyelmi eljárást, sem a rágalmazó vagy becsületsértő kifejezések megtorlása iránt más törvényekben foglalt intézkedések alkalmazását.”

Mindkét törvény leszögezte, hogy az ügyvéd meghatározott feltételek esetén nem valósít meg rágalmazást vagy becsületsértést. Ez azonban nem érintette a tárgyalás vezetése körébe tartozó szankciókat és a fegyelmi eljárást. Fayer László szerint „egyrészt a perlekedés által felkavart szenvedélyek számba vétele nagyon is indokolt, másrészt pedig az ügyvédek, kik itt leginkább jönnek tekintetbe, az ügyvédrendtartás 52. §-a alapján már különben is teljes szólásszabadsággal bírnak megbízójuk védelmében”.² A becsület védelméről szóló 1914. évi XLI. törvénycikk 17. §-a szerint

„kizárja a rágalmazás vagy becsületsértés megállapítását az a körülmény, hogy a tényállítás vagy a valamely tényre utaló kifejezésnek használata hatóság előtt folyamatban lévő ügyben tárgyalás alkalmával szóval vagy ügyiratban az ügyre és az ügyfélre vonatkozólag történt. Ugyanez a szabály áll az ügyfélnek vagy képviselőjének az ily ügyben tárgyalás alkalmával szóval vagy ügyiratban tett egyéb ily nyilatkozata tekintetében is, feltéve, hogy a nyilatkozat az üggyel összefügg, és hogy a nyilatkozat az ügyfél érdekében szükséges volt.”

A miniszteri indokolás szerint e rendelkezést a jog bátor és tartózkodás nélküli képvisellete, a vádlottak szabad védelme indokolta.³ Vagyis a Csemegi-kódexben és az 1914. évi törvényben ez egy különös, kodifikált büntethetőséget kizáró ok volt.

¹ A polgári törvénykezési rendtartás 118. §-a kifejtette, hogy a „felek kötelesek magukat a bíró előtt egymás irányában illendően, a bíróság iránt pedig tisztelettel viselni. Ha ez ellen vétének, s a rendreutasítás foganat nélkül marad: 100 forintig terjedhető pénzbírsággal büntetendők, fennmaradván azon felül a sértett fél magán keresete, s a bíró személyének súlyosabb megsértése esetében a bűnvádi kereset.”

² Fayer László: *A magyar büntetőjog kézikönyve*. II. Különös rész. Budapest, Franklin, 1905. 137.

³ Angyal Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve*. *A becsület védelme*. Budapest, Athenaeum, 1927. 104.

Az egyik esetkör tehát az, amikor a nyilatkozatot az ügyben szereplő személy teszi az ügyre és az ügyfélre vonatkozóan, a másik pedig az, amikor az ügyfél vagy képviselő tesz nyilatkozatot az ügygel összefüggésben, de az ügyféltől különböző személyre. Ez utóbbi esetben a büntetlenségnek nemcsak az a feltétele, hogy a nyilatkozat az ügygel összefüggő, de az is, hogy az ügyfél érdekében szükséges legyen. E rendelkezés került át változatlanul a *Hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása* (BHÖ) 406. pontjába, amelyet az 1961. évi V. törvény hatályba léptető 1962. évi 10. tvr. 1962. július 1-jével hatályon kívül helyezett. Az 1961. évi V. törvény 266–267. §-aihoz fűzött indokolás szerint azért nem volt szükség ilyen szabályra, mert a jogellenesség hiánya eleve kizárja a bűncselekmény megállapítását. Az 1978. évi IV. törvény és a 2012. évi C. törvény sem tartalmazott a rágalalmazásnál és a becsületsértésnél jogellenességet kizáró okot.

Az alkotmányos dimenzió

Az Alkotmány nem tartalmazta az „ügyvéd” szót, azonban megjelenítette a védőt. Az 57. § (3) bekezdés a védelemhez való joggal együtt kifejezésre juttatta, hogy a „védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt”. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdése átvette a korábbi megfogalmazást. Megállapítható tehát, hogy sem az Alkotmány, sem az Alaptörvény nem rendelkezett az ügyvédek véleménynyilvánítási szabadságáról. Ha megnézzük az ügyvédekre vonatkozó törvényeket, akkor láthatjuk, hogy az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvényből és az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvényből kikopott az ügyvédi rendtartás passzusa.

Az Alkotmánybíróság (AB) gyakorlatában az ügyvédség szerepe felértékelődött. Az AB 1992-ben kifejtette:

„az ügyvédi foglalkozás elsősorban az igazságszolgáltatáshoz és a jogalkalmazáshoz kapcsolódó tevékenység. Az igazságszolgáltatásban védőként vagy jogi képviselőként való közreműködése alkotmányos követelmény és az eljárási törvények kötelező előírása. Az ügyvéd eljárásjogi státusát és helyzetét törvény szabályozza, eljárásbeli jogait és kötelességeit ugyancsak törvény írja elő. Az ügyvéd tevékenységét és feladatait tehát nem lehet önmagában megítélni és önmagában szabályozni, hanem csak annak az eljárásjogi rendszernek függvényében, amelyben tevékenysége, feladata magának a rendszernek része, és amely rendszerből, a rendszer munkamegosztásából következik a foglalkozás sajátképpenisége. A foglalkozás sajátossága tehát az igazságszolgáltatás és jogalkalmazás rendszeréből folyik azon túl, hogy az igazságszolgáltatáshoz és jogalkalmazáshoz kapcsolódik. Az ügyvédi foglalkozásgyakorlás szabályai közjogi tartalmú, illetve vonatkozású normák.”⁴

⁴ 22/1994. (IV.16.) AB határozat, indokolás, II.2. pont.

Az Alkotmánybíróság 1998-ban kiemelte, hogy az ügyvédi törvény „rendelkezéseinek alkotmányossági vizsgálatakor figyelembe kell venni az ügyvédnek az Alkotmány kifejezett védelme alatt álló – a büntetőeljárásban érvényesülő, annak nélkülözhetetlen elemét képező – közjogi természetű helyzetét, illetőleg a további alkotmányos alapjogokkal különösen széles körben fennálló, szintén közvetlen kapcsolatot, továbbá az ügyvédség hagyományosan kialakult függetlenségét. Ezek a vonások alkotmányjogi szempontból együttesen adják az ügyvédi tevékenység sajátos jegyeit.”⁵

Sulyok Tamás az alapjogvédelmet tekinti az ügyvédség funkciójának, amelynek középpontjában a védelemhez való jog érvényesülésének alkotmányos garantálása áll, de idesorolható annak a bírósághoz fordulás jogában, illetve a jogorvoslati jog gyakorlásában játszott garanciális szerepe is.⁶ Ebből következően az ügyvédi véleménynyilvánítás jogellenességének kizárása azzal indokolható, hogy az Alaptörvény szerint a védő feladata a hatékony védelem ellátása: az ügyvédek az alapjogvédelemben működnek közre.

A jogellenességet kizáró ok dogmatikája

Nagy Ferenc, Gellér Balázs és Kiss Zsigmond egy, a bírói gyakorlatban kialakított büntethetőséget kizáró okot lát az eljárási jogok gyakorlásában,⁷ azonban Belovics Ervin szerint van konkrét büntethetőséget kizáró ok, méghozzá a jogszabály engedélye.⁸ Ehhez az állásponthez csatlakozik Gyulay Dániel is, aki kifejti:

„a peres felek jogi képviselőinek tényelőadása vonatkozásában [...] a polgári és munkajogi ügyekben a polgári perrendtartás irányadó, amely a Pp. 65. §-a révén csupán azt határozza meg, hogy a perben meghatalmazottként ki jogosult eljárni. Ebből következően a képviselet terjedelmét illetően a Ptk. 6:17. §-a az irányadó. Az érintett normaszöveg kimondja, hogy a képviseleti jog kiterjed mindazon cselekmények elvégzésére és jognyilatkozatok megtételére, amelyek a képviselettel elérni kívánt cél

⁵ 428/B/1998. AB hat.

⁶ Sulyok Tamás: Az ügyvédi hivatás közjogi helyzete az alkotmánybírósági döntések fényében. *Jogtudományi Közlöny*, (2011), 1. 40–49., különösen 41.

⁷ Nagy Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. Budapest, Korona, 2001. 201.; Gellér Balázs – Hollán Miklós – Kis Norbert: *A Büntető törvénykönyv magyarázata*. I. *Általános rész*. Budapest, Magyar Hivatalos Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008. 103.; Gellér Balázs József: *A magyar büntetőjog tankönyve*. I. *Általános tanok*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008. 159.; Gellér Balázs – Ambrus István: *A magyar büntetőjog általános tanai*. I. Budapest, ELTE Eötvös, 2017. 260.; Kiss Zsigmond: A szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények. In Berkes György (szerk.): *Magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. I. Budapest, HVG-Orac, 2000. 23.

⁸ Belovics Ervin: *A büntetendőséget kizáró okok*. Budapest, HVG-Orac, 2009. 168.

érdekében szükségesek. Miután pedig az így tett nyilatkozat vagy benyújtott keresetlevél során a jogi képviselőt az általa képviselt személyek jogai illetik meg, tevékenysége a képviselt személyhez hasonlóan jogszabályi engedélyen alapul. A büntetőeljárás törvény ezt egyszerűbben oldotta meg. Akár a meghatalmazott képviselőt, akár a védőt nézzük, mindkét esetben – a csekély saját jogosultságaként nevesített jogkört leszámítva – a képviselt személy eljárási törvény szerinti jogosultságait gyakorolja. Ebből adódóan akár a sértett meghatalmazott képviselőjének, akár a terhelt védőjének tényelőadásait vesszük alapul, ugyanúgy kell minősülniük, mint az általuk képviselt személyek tényállításainak. Következésképpen pedig feleslegesnek tartom e körben a hivatásbeli jogok és kötelezettségek gyakorlására vonatkozó külön kategória létrehozását.⁹

A gondolatmenet lényege, hogy 1. az ügyvéd és a védő jogi képviselő; 2. az ügyfelekre jogszabályi engedély vonatkozik, ennél fogva 3. a jogi képviselőre is. Érvelése tetszetősnek tűnik, azonban több megállapítása vitatható.

A jogtudományban közismert, hogy a védő a büntetőeljárás önálló alanya. Király Tibor megfogalmazása szerint „a védő önálló jogokkal, cselekvési szabadsággal felruházott személy. [...] A tevékenységének a tartalma lehet a segítség, és formálisan eljárhat a terhelt képviseletében, de a processzuális helyzete mégis az, hogy a védő önállóan, saját nevében gyakorolja a törvény adta védői jogosítványokat”.¹⁰ A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény sem változtatott ezen. Márki Zoltán leszögezi, hogy a „védő nem csupán a terhelt képviselője, hanem a büntetőeljárás önálló résztvevője is, aki részben a terhelt akaratától független funkciókat is teljesít”.¹¹ Az AB szerint a védő jogai „nem átruházott jogok, hanem a büntetőeljárás alá vont személy objektív érdekét szolgáló, de önálló eljárási jogosítványok”.¹²

Így Gyulay a képviselői minőség hangsúlyozásával elfedi az ügyvédek alkotmányos helyzetét, és azt a látszatot kelti, hogy az ügyvédek véleménynyilvánítási joga származékos, holott az saját jogon is megilleti őket a fent kifejtett alapjogi funkció alapján. Gyulay a polgári perrel összefüggésben a Ptk. 6:17. §-ára hivatkozik. Ez a rendelkezés viszont csak a kötelmi jogban jut jelentőséghez. Gyulay továbbá azt sem veszi figyelembe, hogy a polgári perrendtartás (Pp.) eloldotta a képviselet szabályait az anyagi jogi képviselettől, az új Pp. (a 2016. évi CXXX. törvény) hatálybalépésével pedig tovább mélyült a szakadék. Ezt az összefüggést hangsúlyozza Timár Kinga:

⁹ Gyulay Dániel: Becsület csorbítására alkalmas tényállítások megítélése a hatósági eljárásokban. *Ügyészek Lapja*, (2020), 1. 31–43., 34.

¹⁰ Király Tibor: *Büntetőeljárás jog*. Budapest, Osiris, 2008. 175.

¹¹ Márki Zoltán: A védő. In Belegi József (szerk.): *Büntetőeljárás jog. I–II. Kommentár a gyakorlat számára*. I. Budapest, HVG-Orac, 2021. 148.

¹² 1320/B/1993. AB hat.

„A meghatalmazható személyek körének korlátozásának az oka az, hogy a perbeli képviselet ellátása magasabb követelményeket támaszt a meghatalmazottal szemben, mint általában az anyagi jogi képviselet ellátása. A perbeli meghatalmazottnak egy jogilag részletesen szabályozott és szigorú alakszerűségekkel tűzdelt eljárásban kell képviselnie a meghatalmazót, és a tárgyaláson a meghatalmazottnak sokszor úgy kell nyilatkoznia, hogy azokat a meghatalmazóval előzetesen nem tudja leegyeztetni, illetve azokra nem tud felkészülni. A perbeli képviselet ellátása – különösen a Pp.-nek a perkonzentrációt középpontba helyező új szemléletmódja mellett – fokozott felelősséggel jár, ami nem várható el akárkitől.”¹³

Mindemellett az sem derül ki, hogy melyik az a jogszabály, amelyik az ügyfelet felhatalmazza a rágalmozás vagy a becsületsértés tényállását kimerítő szólásokra.

Álláspontom szerint a védő véleményét az Alaptörvény kifejezetten védelem alá helyezi, így a védők esetében közvetlenül levezethető az Alaptörvényből a jogellenességet kizáró ok, míg az ügyvédek esetében az csak közvetetten vezethető le, ezért kiegészítő jelleggel szükség van a bírói gyakorlat által kialakított okra. Ahhoz azonban, hogy a jogellenességet kizáró ok megállapítható legyen, a következő feltételeknek kell teljesülniük:

- az elkövető és a sértett egyaránt ugyanazon eljárás tárgya szempontjából legyen érintett, eljárási helyzetük, szerepük azonban közömbös (alanyi összefüggés);
- az elkövető nyilatkozata az adott eljárás tárgyához tartozó legyen, jelentősége azonban közömbös, hiszen annak eldöntése nyilvánvalóan az adott eljárást folytató hatóság feladata (tárgyi összefüggés); továbbá
- a megtett nyilatkozat az elkövető legális érdekével indokolható, nem öncélú, és
- nem gyalázkodó vagy becsmérlő tartalmú.¹⁴

Ilyen esetben nincs lehetőség a valóság bizonyítására – jogellenesség hiányában meg kell szüntetni az eljárást, vagy felmentő ítéletet kell hozni.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának releváns ítéletei

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikke kapcsán több ítéletében értelmezte a bíróság a véleménynyilvánítás szabadságának korlátait az ügyvédi hivatás gyakorlásával összefüggésben.

¹³ Timár Kinga: Képviselet. In Varga István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*. I–III. Budapest, HVG-Orac, 2018. 294.

¹⁴ EBH2011. 2394.

A rendőrök bírálhatósága

A Steur-ügyben¹⁵ a kérelmező egy praktizáló ügyvéd volt, akinek ügyfelét kifejezett kérése ellenére tolmács és védő nélkül hallgatta ki egy nyomozó. Az eljárás tb-csalás miatt folyt, és polgári per is indult a jogosulatlanul kifizetett összeg visszafizetése iránt. A polgári perben az ügyvéd azt állította, hogy az írásba foglalt terhelő nyilatkozatot nem szerezheték meg más módon, mint nyomás alkalmazásával. A terhelt a vizsgálóbíró kérdésére maga is úgy nyilatkozott, hogy nyomás hatására tette nyilatkozatát. Az érintett nyomozó fegyelmi panaszt tett az ügyvéd ellen. A fegyelmi tanács szerint az ügyvéd túllépte a megengedett viselkedés határait, szankciót azonban nem alkalmazott. A fellebbviteli fórum helyben hagyta az elsőfokú döntést, amelyet arra alapoztak, hogy az ügyvéd korábban megtette ezen állítását, mint ahogy arról ügyfele tájékoztatta volna.

A bíróság hangsúlyozta, hogy az ügyvédeknek központi szerepet biztosít speciális státuszuk az igazságszolgáltatásban. Éppen ezért magatartásuk, amelynek diszkrétnek, becsületesnek és méltóságteljesnek kell lennie, bizonyos korlátozások alá esik. Ugyanakkor kivételes jogokat és privilégiumokat is élveznek, amelyek országok szerint változnak, de rendszerint beletartozik bizonyos engedmény a bíróságok előtti érvelés tekintetében. A terhelt és a nyomozó pozíciója közötti különbség az olyan állítások fokozott védelmét indokolja, amelyekkel a terhelt a nyomozót kritizálja. Ez éppúgy alkalmazandó abban az esetben is, amikor a polgári perben kritizálják azt a módot, ahogy egy bizonyítékot megszereztek. Az EJEB figyelembe vette azt is, hogy a nyomozó közhatalmat gyakorló személy, akinek bizonyos körülmények között többet kell elviselnie.

Jelen ügyben a kritika szigorúan a nyomozónak a konkrét ügyben, a kérelmező védenca elleni eljárására korlátozódott. A kritika a tárgyalóteremben hangzott el, és nem minősült személyes sértésnek. Az állítás azon a tényen alapult, hogy a terhelt tolmács hiányában nem értette teljesen az őt terhelő nyilatkozatot. A védő állítása teljesen összhangban volt a terhelt későbbi saját nyilatkozatával. A fegyelmi vétség megállapítása még szankció alkalmazása nélkül is nehezen összeegyeztethető az ügyvéd azon kötelességével, hogy a védenca érdekében járjon el. E körülményekre figyelemmel az EJEB a 10. cikk megsértését állapította meg.

¹⁵ Steur v. the Netherlands, no. 39657/98, 2003. október 28-i ítélet.

A bírák bírálhatósága

A Schöpfer-ügyben Alois Schöpfer egy olyan terhelt védelmét látta el, aki előzetes letartóztatásban volt.¹⁶ Schöpfer azt sérelmezte, hogy ügyfele előzetes letartóztatásáról nem bíró döntött, nem járultak hozzá, hogy a jogi segítségnyújtás keretében a kirendelt védőtől ő vegye át a védelmet, illetve a terhelt felesége azt állította, hogy két tisztviselő azt mondta, hogy amíg Schöpfer a védő, a férjét nem fogják kiengedni. Schöpfer az ügyben sajtótájékoztatót tartott, ahol azt állította, hogy Hochdorfban évek óta súlyosan megsértik a luzerni törvényeket és az emberi jogokat. Állítása szerint azért fordult a sajtóhoz, mert már nem volt más lehetősége. A sajtótájékoztatón elhangzottakról több luzerni lap is összeállítást közölt, majd az ügyészség válaszlevelét és Schöpfer arra írt válaszát is megjelentették. A hochdorfi prefektus panaszt tett az ügyvédi kamara felügyeleti testületénél, és fegyelmi eljárás megindítását kérte, amelyet el is rendeltek.

A testület álláspontja szerint Schöpfernek először az ügyészséghez és a fellebbviteli bírósághoz kellett volna fordulnia panaszaival, ehelyett a sajtónak nyilatkozott, ami csupán hatásvadászat volt. Arra is rámutatott, hogy egy ügyvéd sajtónyilatkozatának valós közérdeket kell szolgálnia, objektívnek és visszafogottnak kell lennie. Schöpfer végül 500 svájci frank bírság megfizetésére kötelezték. A Szövetségi Bíróság megjegyezte, hogy az ügyvédek jelentős szabadságot élveznek a hatóságok kritikáját illetően, feltéve, hogy ezt a megfelelő eljárásrendben gyakorolják. Figyelembe kell venni, hogy mennyire volt nyilvánvaló az állított jogsértés, valószínű volt-e a folyamatban lévő eljárás befolyásolása, kimerítettek-e a rendelkezésre álló jogorvoslatokat, és milyen formában tették a kritikai megjegyzést. A svájci bíróság szerint Schöpfer nem a megfelelő hangnemet alkalmazta, és valótlan állításokat is tett.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága ugyancsak alaptalannak tartotta Schöpfer panaszát. Hangsúlyozta az ügyvédek kulcsszerepét és azt a legitim elvárást, hogy hozzájáruljanak az igazságszolgáltatás megfelelő működéséhez. A bíróság szerint azonban ezzel a legitim elvárással nincs összhangban az, ha valaki először nyilvánosan kritizálja a hochdorfi igazságszolgáltatás megfelelő működését, és csak ezután veszi igénybe a jogorvoslatot, amely a konkrét ügyben részben eredményre is vezetett. A bíróság jelentős tényezőknak tekintette a kritika súlyosságát, általánosító jellegét és hangnemét. A bíróság szerint elsősorban az ügyvédi kamarák és a nemzeti bíróságok vannak abban a helyzetben, hogy megítélik, milyen beavatkozás szükséges az ügyvédi véleménynyilvánítás szabadságába annak érdekében, hogy az igazságszolgáltatás megfelelő működése és a jogi hivatások méltóságának védelme is megfelelően mérlegelt legyen. A kamara felügyeleti

¹⁶ Schöpfer v. Switzerland, no. 56/1997/840/1046, 1998. május 20-i ítélet.

testületének határozatával egyetértésben arra a következtetésre jutott, hogy nem valósult meg egyezményértés, figyelembe véve, hogy folyamatban lévő büntető-eljárásról volt szó, a kérelmező a jogorvoslat igénybevételét megelőzően kereste meg a sajtót, állításai súlyosak, általánosak voltak, nem fordult a hatáskörrel rendelkező szervekhez, és meg sem próbálta azok eljárásának hatástalanságát alátámasztani, a kiszabott bírság pedig csekély volt.

Az utóbbi években éles vitákat váltott ki a Morice-ügy,¹⁷ amely a Nagykamarát is megjárta. 1995-ben Bernard Borrel bírót – meglehetősen furcsa körülmények között – holtan találták Dzsibutiban. A dzsibuti hatóságok által lefolytatott vizsgálat öngyilkoságnak minősítette az esetet. A bíró özvegye azonban kétségbe vonta ezt a megállapítást, panasszal élt, és a kérelmező ügyvédet bízta meg azzal, hogy képviselje őt az eljárásokban. Franciaországban két bírói vizsgálat indult, előre kitervelt emberölés gyanújával. A vizsgálatot M. és L. L. bíró folytatta. A fellebbviteli bíróság védélőkészítési osztálya 2000 júniusában elvette az ügyet a bíróktól, és P. bíróra szignálta. A kérelmező és egy kollégája 2000 szeptemberében a francia igazságügyi miniszterhez fordult a haláleset vizsgálatával kapcsolatban.

A levélben M. és L. L. bíró magatartását kritizálták, amely, álláspontjuk szerint, teljesen ellentétes volt a pártatlanság és a tisztesség elveivel. Vizsgálat lefolytatását kérték továbbá a bírósági eljárással kapcsolatban napvilágra került számos hiba miatt. Másnap egy újságcikk jelent meg a *Monde*-ban, amely a levél részleteit és a kérelmező újságírói kérdésekre adott válaszait tartalmazta. A cikk szerint Borell ügyvédei élesen kritizálták M. bírót az igazságügyi miniszternél, és olyan magatartással vádolták, amely teljesen ellentétes volt a pártatlanság és a tisztesség elveivel, és hozzátették, hogy M. bíró elmulasztott egy bizonyítékot az aktába tenni és az utódja részére átadni. Egy olyan videókazettáról volt szó, amely 2000 márciusában készült Dzsibutiban egy helyszíni szemlén, amelyen a kérelmező nem vehetett részt. Amikor a videókazettát meg kívánták ismerni, kiderült, hogy nincs a bírósági aktában, azt M. bíró az utódja kérésére adta át, és a boríték egy olyan levelet is tartalmazott, amelyet a dzsibuti főügyész írt M. bírónak, meglehetősen szívélyes hangnemben.

A két bíró magánvádas eljárást kezdeményezett a *Monde* szerkesztő igazgatója, az újságcikk írója és a kérelmező ellen. A kérelmezőt 4000 euró pénzbüntetésre ítélték. A Kamara 2013. július 11-én meghozott ítéletében nem látott alapot a 10. cikk megsértésének megállapítására. A bíróság szerint a kérelmezőnek meg kellett volna várnia kérelmének elbírálását, amelyet egy nappal korábban terjesztett elő a miniszternél. A kérelmező által használt kifejezéseket is különösen élesnek ítélte, így álláspontja szerint a kérelmező átlépte azokat a határokat,

¹⁷ Morice v. France, no. 29369/10, 2015. április 23-i ítélet.

amelyeket az ügyvédeknek be kell tartaniuk az igazságszolgáltatás kritizálásakor. Megjegyezte, hogy a cikkben megfogalmazott vádak súlyosak voltak, az események kronológiája pedig arra utal, hogy a kérelmező megjegyzéseit bizonyos fókig a bíróval szembeni személyes ellenszenv vezette. A kérelmezővel szemben alkalmazott szankciót sem találta eltúlzottnak.

A Nagykamara ugyanakkor egyhangúlag a 10. cikk megsértését állapította meg. Kiemelte, hogy a sérelmezett kifejezések az igazságszolgáltatás működését érintették, így közérdekű ügyben születtek. Ez eleve sokkal kisebb teret enged a szólás korlátozásának. Az ügy körülményeit és a közlés kontextusát tekintve a kifejezések inkább értékítéletnek minősülnek, amelyek megfelelő ténybeli alappal rendelkeztek, valamint kellően szoros volt a kapcsolat a kérelmező által használt kifejezések és az ügy tényei között. A nemzeti bíróság nem fordított kellő figyelmet az ügy kontextusára, nem értékelte az ügy speciális jellegét és azt, hogy az ügyet kezdetektől jelentős médiafigyelem kísérte. A sértettek az igazságszolgáltatás tagjai voltak, akiknek nagyobb toleranciát kell tanúsítaniuk a kritikával szemben, mint az átlagembereknek. Mivel pedig az ügy már nem a sértett bírók előtt volt folyamatban, a büntetőjogi fellépésnek nem lehetett célja az igazságszolgáltatás tekintélyének védelme. Tény volt az is, hogy a levél megírásáig több mint négy év telt el a vizsgálat megindulásától, és a Nagykamara kiemelésre érdemesnek találta azt is, hogy sem az ügyészség, sem az ügyvédi kamara nem látott arra alapot, hogy a kérelmezővel szemben fellépjen.

A Nagykamara részletesen foglalkozott az ügyvédek megillető véleménynyilvánítási szabadsággal. Kifejtette, hogy speciális jogokat és privilégiumokat is élveznek, így például bizonyos mozgásteret a bíróságon tett érveikkel kapcsolatban. Az ügyvédeknek joguk van az igazságszolgáltatás működését nyilvánosan kritizálni, feltéve, hogy ez a kritika nem lép át bizonyos határokat. Ezek a határok jellemzően az ügyvédi kamarák által megfogalmazott magatartási szabályok, amelyek hozzájárulnak a bíróságok védelméhez az alaptalan támadásokkal szemben, amelyeket sokszor csak az a vágy hajt, hogy egy jogvitáról beszéljenek a médiában. Mivel a véleménynyilvánítási szabadság összefügg az ügyvédi hivatás függetlenségével (ami rendkívül fontos tevékenységük hatékony ellátásához), csak kivételes esetekben fogadható el egy védő véleménynyilvánítási szabadságának korlátozása. Továbbá különbséget kell tenni aközött, hogy a megnyilvánulás a tárgyalóteremben vagy máshol történt. Mivel a tárgyalóterem az érvek ütköztetésére szolgál, és a védő véleménynyilvánítási szabadsága az eljárás tisztességével is kapcsolatot mutathat, ez esetben a védelem az érvek szabad és akár erős kinyilvánítása mellett szól.

Az ügyvédnek tehát joga van ahhoz, hogy ügyfele érdekét hevesen védje. A bíróság ugyanakkor aszerint is differenciál, hogy kire vonatkozik a szólás. Mivel az ügyész is az eljárás résztvevője, nagyon jelentős kritikát is el kell tűrnie

a védőtől, feltéve, hogy az nem általános vádaskodás vagy személyeskedés. A bíróság nem vitatja el, hogy az ügyvéd a tárgyalótermen kívül, például a médiában is kifejthet olyan tevékenységet, amely az ügyfél érdekeinek védelmét szolgálja, így felhívhatja a nyilvánosság figyelmét a hibákra. Ugyanakkor az ügyvédi szó-lásoknak is vannak abszolút határai: az ügyvéd nem sértheti meg a titoktartásra vonatkozó szabályokat, nem tehet megfelelő ténybeli alappal nem bírójelentéseket, tartózkodnia kell a félrevezetéstől, az alaptalan személyes támadásoktól, a sértésektől, és az általa tett közléseknek megfelelően behatóan ismernie kell az adott ügy tényeit.¹⁸

Nem látott azonban alapot az EJEB a 10. cikk megsértésének megállapítására a Peruzzi-ügyben,¹⁹ ahol az olasz bíróságok rágalalmazásért ítétek el egy ügyvédet. Az ügy tényállása szerint az ügyvéd előbb a legfelső tanácsnak írott levelében panaszkodott a luccai városi bíróság egy megnevezett bírójára, majd körlevelet küldött a luccai bíróság számos bírójának, amelyben megismételte a levélben tett állításait, a bírót azonban nem nevezte meg. Az ügyvéd többek között azt állította, hogy a bíró szándékosan követ el hibákat. A bíróság a kérelem elbírálásakor annak tulajdonított jelentőséget, hogy a kérelmező az eljárás egyik szakaszában sem szolgáltatott bizonyítékot ezen állítás alátámasztására, és meg sem várta, hogy a tanács elé vitt panaszát vizsgálják, a kritikát pedig nem a folyamatban lévő eljárással összefüggésben fogalmazta meg. Nem hagyható ugyanakkor figyelmen kívül, hogy az első fokon kiszabott szabadságvesztést a másodfokú bíróság pénzbüntetésre változtatta. Ellenkező esetben ugyanis pusztán a szankció jellege megalapozta volna az egyezményesértés megállapítását.

Az ügyészek bírálhatósága

A Nikula-ügyben a kérelmező ügyvéd az ügyfelei védelmét a városi bíróság előtt látta el,²⁰ az ügy tárgyát csalás és bizalmi pozícióval való visszaélés képezte. Eljárásjogi kérdésként merült fel, hogy S. S., akinek meghallgatását az ügyész indítványozta, meghallgatható-e tanúként, ugyanis S. S. a kérdéses társaság igazgatóságának elnöke volt, és korábban gyanúsítottként hallgatták ki, bár T. ügyész bizonyíték hiányában ellene nem emelt vádat. A kérelmező szóban előadta, majd írásban is benyújtotta „Szerepmanipuláció és jogellenes bizonyítékfelhasználás” című iratát, amelyben többek között a következőket állította:

¹⁸ Uo., 132–139. §.

¹⁹ Peruzzi v. Italy, no. 39294/09, 2015. június 30-i ítélet.

²⁰ Nikula v. Finland, no. 31611/96, 2002. március 21-i ítélet.

„T. ügyész eljárása azt mutatja, hogy eljárásjogi taktikákkal arra törekszik, hogy egy vádlott-társból tanút csináljon a vád alátámasztása érdekében. Annak érdekében, hogy megakadályozza, hogy a vádlott bizonyítékot szolgáltatson, az ügyész ugyanabban az ügyben feltupírozott vádat emelt egy olyan személy ellen, aki tanú lehetett volna. Egy hatóság részéről a diszkrécióval való ilyen szándékos visszaélés rendkívül szokatlan egy jogállamban. [...] Az ügyész ebben az ügyben manipulálta az eljárási szerepeket, ezáltal megszegte hivatali kötelességét, és csorbította a jogbiztonságot.”

A városi bíróság elutasította a védelem S. S. tanúkenti meghallgatásával kapcsolatos kifogásait. A kérelmező védenceit elítélték. A fellebbviteli bíróság fenntartotta azt a döntést, hogy S. S. tanúskodhat, és részben felmentő ítéletet hozott. Az ügyész jelentette a kérelmező állításait a fellebbviteli bíróság mellett működő ügyészségnek a rágalmozás miatti eljárás megfontolása végett. A testület álláspontja szerint a kérelmező elkövette a rágalmozást, azonban úgy döntött, hogy nem emel vádat ellene, mivel a cselekmény kisebb súlyú volt. Az ügyész magánvádlóként eljárást kezdeményezett a kérelmezővel szemben. A fellebbviteli bíróság elítélte a kérelmezőt rágalmozás gondatlan formája miatt, és 4260 finn márka pénzbüntetésre ítélte. Kötelezte továbbá az ügyész részére kártérítés és az eljárás költségeinek megfizetésére. A legfelsőbb bíróság egyetértett a fellebbviteli bíróság indokolásával, a büntetést ugyanakkor mellőzte.

Portin és Lehtimaja bírók a vádlott felmentését támogatták. Különvéleményükben a következő figyelemre méltó érveket hangsúlyozták: a tisztességes eljárás természetéből következik, hogy a védő (amennyiben védelem érdeke úgy kívánja) szabadon bírálhatja az ügyész hivatali cselekedeteit anélkül, hogy büntetéssel fenyegetné. Ez a nyugat-európai jogállamokban az emberi jogok egyik alapvető elve. Ez az elv azonban jelentőségét veszti, ha egy ilyen helyzetben a védő véleménynyilvánítási szabadságát erőteljesen korlátozzák, ezért az ilyen korlátozásokat megszorítóan kell értelmezni. Ennek megfelelően az ügyésznek egy nyilvános ülésen tolerálnia kell a hivatali cselekményeinek – adott esetben éles – kritikáját. Ez az ügyészi pozíció speciális természetéből következik. A két bíró szerint a védőnek joga volt ahhoz, hogy kifejezze e véleményét, az ügyésznek pedig kötelessége volt azt tolerálni.

A strasbourgi eljárásba beavatkozott az Interights,²¹ amely nemzetközi példákra támaszkodva azt hangsúlyozta, hogy a vizsgált országok többsége privilegizáltan kezeli a jogászok bírósági képviselő ellátása során tett állításait. Amennyiben korlátozások meg is engedettek, az országok inkább fegyelmi lépések megtételére hajlanak büntetőjogi szankciók alkalmazása helyett. Ahol pedig a büntetőjogi korlátozás megengedett, a gyakorlatban ritkán alkalmazzák azo-

²¹ Az International Centre for the Legal Protection of Human Rights nemzetközi emberi jogi, az emberi jogok védelmét előmozdító civil szervezet volt.

kat – általában csak akkor, ha a körülmények extrémek, a szándékosság kimutatható, vagy a kijelentés semmiféle kapcsolatban nincs a felek vitájával. A kormány egyebek mellett arra hivatkozott, hogy az ügyészek is részesei a tág értelemben vett igazságszolgáltatásnak, ezért – éppúgy, mint a bíróságoknak – közbizalmat kell élvezniük.

Megfogalmazódott a kérdés, hogy a bíróságok vonatkozásában kidolgozott szempontrendszer mennyiben alkalmazható az ügyészekre. Az EJEB az ügyész pozícióját úgy is vizsgálta, mint közhivatalt betöltő személyét, és úgy is, mint az igazságszolgáltatás szereplőjét. Korábbi esetjogának megfelelően rögzítette, hogy a hivatali minőségükben eljáró közhivatalnokok tekintetében a megengedett kritika határai bizonyos körülmények között tágabbak, mint a magánszemélyek esetében, ugyanakkor a közhivatalnokoknak közbizalmat kell élvezniük, ezért szükséges lehet a védelmük a támadó szóbeli megnyilvánulásokkal szemben. Ami az ügyész büntetőeljárásbeli helyzetét illeti, nem osztotta a kormány azon álláspontját, hogy az ügyészeknek a bíróságokhoz hasonló védelmet kellene élvezniük. Az EJEB szerint a részes államokban különbség van a vádlott ellenfeleként fellépő ügyész és a bíróság szerepe között. Ez a különbség pedig azon állítások fokozott védelmét indokolja, ahol a vádlott az ügyészt kritizálja, ellentétben azzal, amikor verbálisan támadja a bírót vagy a bíróság egészét.

Jelentőseget tulajdonított annak is, hogy bár a védő néhány megfogalmazása nem volt helyes, kritikája szigorúan az ügyésznek az adott ügyben a kérelmező védenca elleni eljárására korlátozódott. Ebben az eljárási kontextusban az ügyésznek a védőként eljáró kérelmező részéről még a jelentős kritikát is túrnie kellett volna. További tényező volt, hogy a védő megnyilvánulása a tárgyalóteremre korlátozódott, és nem a médiában jelent meg. Annak megállapítására sem talált alapot a bíróság, hogy az ügyész elleni személyes sértésről (*personal insult*) lett volna szó. Bár a védő nem volt az ügyvédi kamara tagja, és így fegyelmi eljárás alá sem lehetett vonni, működése felett a tárgyaló bíróság felügyeletet gyakorolt. Nem volt nyoma annak, hogy az ügyész a védő kifogásának elutasításán kívül más formában kérte volna a bíróságot arra, hogy a védő megnyilvánulására reagáljon, mint ahogy az eljáró bíróság is csak a kifogás elutasításáról döntött, holott félbeszakíthatta volna a védőt. Ebben az összefüggésben az EJEB hangsúlyozta, hogy inkább a bíróság és a tanácselnök kötelessége, hogy a felek megfelelő magatartását és mindenekelőtt az eljárás tisztességességét biztosítsa, mint hogy a bíróság egy későbbi eljárásban, utólag vizsgálja meg egy fél tárgyalótermi megnyilvánulásának megfelelőségét.

A bíróság érveléséből fontos kiemelni, hogy a védő véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozás a 6. cikk által védett tisztességes eljáráshoz való joggal is kapcsolatot mutathat. A fegyveregyenlőség és a *fairness* más összetevői ezért szintén a felek érveinek szabad ütköztetése mellett szólnak. A védő egy

másik eljárási szereplőről alkotott kritikájának utólagos megvizsgálásával kapcsolatos fenyegetés nehezen egyeztethető össze a védő azon kötelességével, hogy ügyfele érdekeit védje. A védő véleménynyilvánítási szabadságának korlátozása ezért egy demokratikus társadalomban csak kivételes esetekben fogadható el szükségesnek.

Összegzés

A fenti ítéletekből kikristályosodik, hogy az EJEB számos körülményt mérleget: a közlés tárgyát és természetét, a közlő személyét, a közlés célját, a közléssel érintettet és a szankció jellegét. Az EJEB az igazságszolgáltatás működésére vonatkozó szólásokat közérdekűnek tekinti, így azok automatikusan magasabb védelemben részesülnek. A védők esetében a hatékony védelemhez és a tisztességes eljáráshoz való jog indokolja a kritika megengedettséget. Jelentősége van annak, hogy kritikájuk az eljárás során, a tárgyalóteremben, a jogorvoslat keretében, vagy pedig a sajtó nyilvánossága előtt fogalmazódik-e meg.

A rendőröknek magasabb türekszűzöbber kell rendelkezniük. Alapvető különbséget eredményez, hogy egy testület működésének általános kritikájáról vagy egy konkrét személy ellen megfogalmazott vádokról van-e szó. A bíróságok ítélkező tevékenysége sem mentes a kritikától, ugyanakkor e körben nemcsak a bírák jó hírnevét, hanem a bíróságok működésébe vetett közbizalmat is oltalmazza az EJEB. Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy bár a bírák is közhivatalt töltenek be, státuszuk eltér minden más közhivatalt betöltő személyétől, és esetükben távolról sem alkalmazhatók a politikusokra vonatkozó mércék. Az EJEB az ügyészeket a tág értelemben felfogott igazságszolgáltatás részének tekinti. Bár jogállásukat nem tekinti a bíróságokéval megegyezőnek, elismeri, hogy munkájukban közbizalmat kell élvezniük, ami a véleménynyilvánítási szabadság bizonyos körülmények közötti korlátozását indokolhatja. Az ügyészek személyes és szakmai kvalitásaival kapcsolatos értékítéletek nagyobb védelemre tarthatnak számot.

Mindegyik esetben figyelembe kell venni a közlés célját és azt is, hogy az állítás ténybeli alappal rendelkezett-e. A bíróság egyértelműen kirekeszti a 10. cikk védelmi köréből a hivatali visszaélésekre vagy más bűncselekmények elkövetésére vonatkozó alaptalan vádaskodásokat. A bíróság szerint elsősorban az ügyvédi kamarák és a nemzeti bíróságok vannak abban a helyzetben, hogy megítéljék, milyen beavatkozás szükséges az ügyvédi véleménynyilvánítási szabadságba annak érdekében, hogy az igazságszolgáltatás megfelelő működése és a jogi hivatások méltóságának védelme is kellően mérlegelt legyen.

Helyzetkép

Vizsgáljuk meg, hogy a tárgyaláson a bíróság, illetve az ügyvédi kamara mit tehet az ügyvéd kifogásolható kijelentéseivel szemben. A tárgyalást vezető bíró (tanácselnök) rendelkezik azokkal az eszközökkel, amelyekkel szankcionálhatja az inkriminált magatartásokat. Rendreutasíthatja az ügyvédet, rendbírságot szabhat ki vele szemben,²² félbeszakíthatja a védőbeszédet, ha az bűncselekményt megvalósító kifejezést foglal magában, vagy rendzavarást kelt.²³ A tárgyaláson történt, büntető- vagy fegyelmi eljárás alapjául szolgáló rendzavarásról az egyesbíró, illetve a tanács elnöke az illetékes hatóságot vagy a fegyelmi jogkör gyakorlóját tájékoztatja.²⁴

A 6/2018. (III. 26.) MÜK szabályzat az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„11.5. Az ügyvédi tevékenység gyakorlójának a beadványa kirekesztő, emberi méltóságot sértő megállapításokat, közléseket nem tartalmazhat.”

„13.1. Az ügyvédi tevékenység gyakorlója tárgyalásai és eljárásai során hivatása hagyományainak megfelelően érintkezik a bíróságok és más hatóságok tagjaival, részükre a kellő megbecsülést és tiszteletet megadja, valamint azt saját hivatásával szemben is elvárja.”

Ezeknek az előírásoknak a megsértése fegyelmi vétséget valósít meg. A fegyelmi tanács az ügy ismeretében, felkészülten végzi a feladatát, önmérséklettel és a fokozatosság elvét szem előtt tartva szabja ki a szankciót. 2018-ban a Kúria fontosnak tartotta, hogy megjelentesse azon ítéletét, amelyben a kamarai határozat képezte a per tárgyát. Felismerte az ügy alapjogi jellegét, foglalkozott az Alaptörvény IX. cikkével, és hivatkozott az EJEB megállapításaira. Megragadta az alkalmat, hogy elvi éllel döntsön az ügyvédek véleménynyilvánítási szabadságáról.

Az ügy tényállása szerint az ügyvéd megjelent az önkormányzat Család-
védelmi Központjában az ügyfele jogi képviselőjeként, és átadott egy általa írt cikket, amely *A védelembé vétel menete – teendők a szülői elidegenítés megállapítása esetén* címet viseli. Ennek kapcsán az intézmény vezetője és jogásza 2015. március 12-én a Budapesti Ügyvédi Kamarához fordult. Panaszában előadta, hogy a cikk egyes jogszabályhelyek idézésén túl jórészt a családgondozókra és a gyámhivatalokra vonatkozó sértő, becsmérlő kijelentéseket tartalmaz, azt a látszatot keltve, hogy a családgondozók szakmailag alkalmatlanok, agresszívek, nem akarják elvégezni a munkájukat.

²² 2017. évi CX. törvény a büntetőeljárásról, 439. § (4) bek., 441. § (2) bek.

²³ Uo., 546. § (3) bek.

²⁴ Uo., 442. § (1) bek.

A fegyelmi tanács szándékos fegyelmi vétség elkövetése miatt fegyelmi intézkedésként figyelmeztetést alkalmazott. A másodfokú szerv helybenhagyta az elsőfokú határozatot. Az ügyvéd keresetet adott be a másodfokú határozat ellen, amelyet a bíróság elutasított. Ezt követően felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő. A Kúria egyetértett a kamarai állásponttal. Lényeges körülmény volt, hogy a felperes egy konkrét ügy kapcsán, megbízója képviselőként, személyesen adta át a cikket a panaszosoknak, ez pedig nyilvánvalóvá tette a cikk rájuk (is) vonatkozatható kritikáját. Osztotta, hogy ez addig tekinthető elfogadhatónak, amíg az érintett hatóságra, hivatalra nem sértő, és az ügy jogszerű, érdemi rendezését szolgálja. A vizsgált felperesi cikk a megnyilvánulásában jóval túllépte e határokat, a gyermekvédelmi szolgálatra, a családgondozókra, a gyámhivatalokra és a gyámhivatali ügyintézők között lévő nőkre nézve kifejezetten sértő, becsmérlő kijelentéseket fogalmazott meg, szakmai alkalmatlanságukat, agresszivitásukat írta le. A felperes érvelésére reflektálva kimondta, hogy a döntés összhangban áll az EJEB gyakorlatával is, hiszen az EJEB elfogadja, hogy az ügyvédek speciális státusza, központi szerepe az igazságszolgáltatásban indokolja a kamarák által előírt magatartási szabályokat. A felperes az ügyvédi hivatáshoz méltatlan magatartást tanúsított, a Családvédelmi Központ munkatársaival történő kommunikáció során pedig nem adta meg a kellő megbecsülést és tiszteletet a központ munkatársainak.

*Ratio decidendi*ként olvasható a bírósági határozatok gyűjteményében (BH), hogy az ügyvédi tevékenység ellátása során az ügyvéd véleménynyilvánítási joga korlátozott – e korlátozás a szakma sajátosságaiból eredően az erkölcsök, mások jó hírneve vagy jogai védelmének fenntartása érdekében szükséges és indokolt.²⁵ A BH-ban nem lelhető fel olyan ítélet, amely megállapította az ügyvéd által elkövetett rágalmozást vagy becsületsértést. Ez bizonyítja, hogy 150 éve töretlen az az ítélkezési gyakorlat, amely a közlés jogellenességét kizárja, ha az peres vagy más jogilag szabályozott eljárásban jogosultság, illetve kötelezettség gyakorlása során, az adott eljárás tárgyát képező ügy érdemével összefüggésben történt.

²⁵ BH2018. 236.

Kiadja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó
A kiadásért felel: Deli Gergely rektor
Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Inzsöl Kata
Olvasószerkesztők: Biró Csilla, Bujdosó Hajnalka, György László, Kalcsics Ildikó, Kutas Éva,
Resofszi Ágnes, Szabó Ilse, Tomka Eszter
Tördelőszerkesztő: Fehér Angéla
Korrektorok: Biró Csilla, Bujdosó Hajnalka, György László,
Kalcsics Ildikó, Kutas Éva, Tomka Eszter

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

ISBN 978-963-531-757-8 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-758-5 (ePDF)
ISBN 978-963-531-759-2 (ePub)

9 789635 317578

Kis Norbert jogász, egyetemi tanár oktatóként és vezetőként is szolgálta, szolgálja a felsőoktatást. Az ELTE, a Széchenyi István Egyetem, majd a Corvinus tanára volt, és a kezdetektől részt vett a Nemzeti Közszolgálati Egyetem építésében, dékánként, illetve rektorhelyettesként is. Kormányzati pozíciókat töltött be felsőoktatási területen, és az ügyérvilágban szintén megmérettette magát. Nemzetközi kapcsolatait kutatóként, oktatóként és vezetőként sikerrel fordította intézményei javára.

Egykori és jelenlegi egyetemi kollégái úgy döntöttek, hogy 50. születésnapjára egy ünnepi kötettel kedveskednek neki. A kötet szerzői és szerkesztői azt remélik, hogy az ünnepelt szakmai érdeklődéséhez közel álló tárgyú tanulmányokat egybegyűjtő kötet a közigazgatás, az állambölcsélet, a kormányzástan és a büntetőjog iránt érdeklődőknek is élvezetes olvasmány lesz.

A szakmai eredményein túl Kis Norbert ugyanakkor férj, családapa, futballrajongó, magyar patrióta, az igazságot kereső, sorskérdéseken töprengő és nemzetközi perspektívákban gondolkodó ember. A kötet tanulmányain keresztül kollégái segítségével talán személyiségének egy-egy vonása is kirajzolódhat az olvasó előtt.